

BOEKAANKONDIGINGEN.

CONRAD STEIN, *Diagnostik und Therapie der Ohrenkrankheiten*. Ein Hilfsbuch für den praktischen Arzt. Bonn, 1922. A. MARCUS und E. WEBER.

A. BRÜGGEMANN, *Krankheiten des äusseren und mittleren Ohres* (Diagnostische und therapeutische Irrthümer und deren Verhütung. Ohrenheilkunde). Leipzig, 1922. GEORG THIEME. Prijs f 1.80.

R. PANSE, *Der praktische Hals-, Nasen- und Ohrenarzt*. Leipzig 1922. C. KABITZSCH.

Te lang reeds liggen deze drie boekjes op bespreking te wachten. Eigenlijk zijn het drie kleine handboeken der oorheilkunde, geheel gericht op de praktijk, maar toch alle zeer afwijkend van het gewone type.

Het boek van STEIN bestaat uit twee deelen: diagnostiek en behandeling. Het (grootere) diagnostische gedeelte is geheel bewerkt als een hoofdstuk van algemeene symptomatologie. Het is niet ingedeeld naar ontleedkundige of ziektekundige groepen, maar naar de verschijnselen: 1. oorpijn; 2. loopoor; 3. hardhoorendheid; 4. suizen, enz.. De beschrijving is berekend op geneeskundigen, die de oorheilkundige techniek onvolledig of in het geheel niet verstaan, -- een differentiaal-diagnostiek dus, waarbij de hoofzaak, het deskundig onderzoek, achterwege blijft.

Ik zal niet betwisten, dat zulk een boek nut kan stichten. Wordt het door den plattelands-arts in een voorkomend geval geraadpleegd, dan maakt het hem wellicht opmerkzaam op mogelijkheden, die niet bij hem waren opgekomen. Of dit nut echter opweegt tegen de gevaren, die zulk een onbevredigende behandeling der ziektekunde met zich brengt, dit laat ik liefst in het midden.

Ook het werkje van BRÜGGEMANN is naar de verschijnselen ingedeeld. Ik voel echter weinig sympathie voor deze geheele reeks van uitgaven, waar als het middelpunt is ingenomen de mogelijke fouten in diagnostiek en behandeling en waarin over de fouten heen de diagnostiek en de behandeling, zooals zij behooren te zijn, worden besproken. Deze onnatuurlijke gewrongen opzet voldoet waarschijnlijk aan de behoeften van een actief uitgever, en aan niets anders.

Intusschen zou ik niet gaarne iets kwaads zeggen van het werk van BRÜGGEMANN, die een kundig en ernstig oorarts is en er een aantal oorheilkundige onderwerpen op duidelijke wijze in heeft behandeld. Niet alleen de algemeene arts, ook de oorheilkundige vindt hier van zijn gading.

Geheel anders is de opzet van PANSE's boekje. Hier ontbreekt juist de diagnostiek, eveneens de onderzoekingswijzen. Het is een op 160 bladzijden saamgedrongen overzicht over een zeer groot aantal aandoeningen van ooren, neus, mond en keel, zelfs van den uitwendigen hals en van de lymphklieren, echter op elk punt zóó kort, dat men er weinig aan heeft. Zoo beslaan bijv. alle neusziekten te zamen 15 bladzijden.

Het doet vreemd aan, bij dit gebrek aan ruimte, een hoofdstukje te zien, gewijd aan de betaling van geneeskundige diensten en aan de vaktijdschriften.

H. BURGER.

Dr. H. VON TAPPEINER, *Lehrbuch der Arzneimittellehre und Arzneiverordnungslehre*. 15te neubearbeitete Auflage. Leipzig. Verlag VOGEL. 1922.

TAPPEINER's boek behoort tot de betrekkelijk weinige, die ik aan mijn studenten als leerboek kan aanbevelen, hoewel dan niet geheel „zonder voorbehoud. Immers de *beknoptheid* ervan in verhouding tot den omvang van het gebied, dat het behandelt, is ongetwijfeld van groot voordeel, doch zij brengt evenzeer haar bezwaren mee. Het grootste nadeel van zulke korte leerboeken schijnt mij daarin te liggen, dat zij misschien genoeg examenkennis geven, maar daarnaast onvoldoende zijn om na de studie den arts als na-sla-boek of als wegwijzer te dienen.

Daar ongetwijfeld reeds om materieele redenen slechts weinig artsen zich later nog leerboeken aanschaffen, moet men er zich bij het aanbevelen van boeken wel rekenschap van geven, of vooral de grondbeginselen en de algemeene beschouwingen nadrukkelijk en juist zijn geformuleerd. Want deze zijn vaak minder aan verandering onderhevig dan de specifieke opvattingen over de werkingen van en aanwijzingen voor de afzonderlijke middelen. Een stelselmatige behandeling van ons gebied hebben op uitstekende wijze MEYER en GOTTLIEB gegeven in hun „*Experimentelle Pharmakologie*”, die zij echter uitdrukkelijk slechts als een „Grundlage der Arzneibehandlung” aankondigen. Dit laatste, n.l. de therapie zelf, treedt in TAPPEINER's werk veel meer op den voorgrond en ik raad daarom altijd mijn studenten aan, deze beide boeken te raadplegen, naast enkele andere ook zeer aanbevelenswaardige, zooals PENZOLDT's *Klinische Arzneibehandlung*, POULSSON's of CUSHNY's *Pharmakologie*.

Een werkelijk bevredigende indeeling der pharmacologische stof is tot dusverre nog niet gegeven. Groepeerings van de verschillende middelen volgens chemische, physiologische en klinische beginselen loopen dooreen. Dit is ook het geval bij TAPPEINER. Dit maakt, dat over het algemeen zulk een leerboek moeilijk achter elkaar is te lezen. Intusschen behoort dit „lezen” van een leerboek wel altijd tot de zeldzaamheden (zelfs de poging er toe). De geheele indeelingsvraag is dan ook niet zoo belangrijk, wanneer een goed register aan een boek is toegevoegd en dit buitendien volgens therapeutische gezichtspunten de stof indeelt, zooals dat hier het geval is.

Een laatste hoofdstuk behandelt de nieuwere middelen. Voor een leerboek vind ik dit niet geheel onbedenklijk, omdat ten eerste zoo op middelen de aandacht wordt gevestigd, die binnen enkele jaren misschien in het geheel geen beteekenis meer zullen hebben, en omdat ten tweede daarin doseeringen en gebruiksaanwijzingen moeten worden meegedeeld, die nog niet voldoende